KLASİK BATI MÜZİĞİ VE KLASİK TÜRK MÜZİĞİ'NDE BAŞLANGIÇ DÜZEYİ KEMAN EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

SANAT ve ESTETİK

ULUSLARARASI SANAT VE ESTETİK DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF ART & AESTHETICS

Uluslararası Sanat ve Estetik Dergisi Yıl:2, Sayı:2, Haziran 2019, s.57-67

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
02.06.2018

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
30.06.2019

Arş. Gör. Dr. İlayda DUBAZ

Öğr. Gör. Haluk BÜKÜLMEZ

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Çalgı Eğitimi
Bölümü. idubaz@nku.edu.tr

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Çalgı Eğitimi
Bölümü. hbukulmez@nku.edu.tr

Bu çalışma 4-6.04.2019 tarihinde Gaziantep Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen 3.
Uluslararası Sanat ve Estetik Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KLASİK BATI MÜZİĞİ VE KLASİK TÜRK MÜZİĞİ'NDE BAŞLANGIÇ DÜZEYİ KEMAN EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

Özet

Bu çalışmada, farklı kültürlere ait müziklerin icrasında kullanılan ve evrensel bir çalgı haline gelen kemanın ve buna bağlı olarak başlangıç düzeyi keman eğitiminin Klasik Batı müziği ve Klasik Türk müziğinde nasıl kullanıldığını tespit etmek, farklılıklarını ortaya koymak ve keman eğitimine katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan betimsel yöntem tarama çalışması kullanılmıştır. Buna göre, birbirlerinden farklı yapıya sahip olan her iki müzik türünün icrasına dair yapılmakta olan keman eğitim sürecinde farklı yaklaşımlar izlense bile başlangıç düzeyi olarak kabul gören; keman tutuşu, yay tutuşu, keman telleri üzerindeki perdeler (notalar), kemandan ses elde etmek vb. gibi ortak konu olarak kabul edilen içeriklere yönelik kaynaklar tespit edilerek, benzerlik ve farklılıklar ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra, Klasik Türk müziği başlangıç düzeyi keman eğitiminde kullanılan Klasik Batı müziği keman eğitimi kaynakları ile ortaya çıkan durum saptanmış ve bazı problemlerin olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle, Türkiye'deki başlangıç düzeyi keman eğitiminde özellikle Klasik Türk müziği eğitiminde düzensizliklerin olduğu ve söz konusu eğitimde Klasik Batı müziğine yönelik mevcut kaynakların kullanıldığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, başlangıç düzeyi keman eğitiminin uygulanmasında her iki müzik türünün yöntem ve metotları ele alınarak, kemanda doğru ses elde etmenin ve keman-yay hakimiyetinin sağlanması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Keman eğitimi, Klasik Batı Müziği, Klasik Türk Müziği.

Uluslararası Sanat ve Estetik Dergisi Yıl:2, Sayı:2, Haziran 2019, s.57-67

KLASİK BATI MÜZİĞİ VE KLASİK TÜRK MÜZİĞİ'NDE BAŞLANGIÇ DÜZEYİ KEMAN EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

Examining The Beginner-Level Violin Training in The Classical Western Music and The Classical Turkish Music

Abstract

In this study, it is aimed to determine the use of violin which is used in performing the musics of different cultures and has become a universal instrument and accordingly the beginner-level violin training in the Classical Western music and the Classical Turkish music, reveal their differences and contribute to the violin training. In this study, descriptive method, which is one of the qualitative research methods, was used. Accordingly, we have determined resources related to the contents that are accepted to be common subjects such as violin grip, string grip, frets (notes) on violin strings, obtaining sounds from the violin, which are accepted to be beginner level although different approaches are followed in the process of violin training that is provided concerning the performance of both music genres which have different structures. We have also revealed similarities and differences. In addition, we have determined the situation related to violin training resources of the Classical Western music that are used in the beginner-level violin training of the Classical Turkish music and found some problems. Considering the findings acquired; in Turkey, it has been determined that there are irregularities in classical Turkish music education especially in beginner level violin education and that the existing sources for Classical Western music are used in this education. As a result, it has been suggested to obtain correct tone and violin-bow dominance in violin by considering the methods and methods of both genres in the application of beginner level violin education.

Keywords: Violin training, Classical Western Music, Classical Turkish Music.

Giriş

Bir toplumun var olmasıyla meydana gelen ve kendine münhasır özellikleri bulunan kültür ve kültürün korunmasıyla var olan toplum arasında büyük bir bağ vardır. Toplumun yaşayış biçimini, benliğini yansıtan kültürün oluşmasında ise birçok öge bulunmaktadır. Toplumu meydana getiren kültür öğelerinin en önemlerinden biri de eğitim ve buna bağlı olarak müzik eğitimidir. Bu sebeple müzik eğitimi, toplum kültürünün varlığını koruması ve bir sonraki kuşağa aktarılacak devamını sağlanması için büyük bir önem göstermektedir.

Bilindiği gibi müzik eğitiminin içinde barındırdığı çeşitli öğretim alanları ve etkinlikleri kapsamında en önemli unsurlardan biri olan çalgı eğitimi ve buna bağlı olarak keman eğitimi tüm müzik türlerinde yaygın bir biçimde kullanılmaktadır (Tutuş, 2011). Toplumlar keman çalgısının yapısında bir değişikliğe gitmeden çalgıyı kendi müzik icralarında kullanmaları ve aynı zamanda keman eğitimi sürecinde de gerek müzikal yapıları gerekse icra yapılarındaki farklılıklar sebebiyle kendi müzik icrasını oluşturmaya yönelik bir eğitim yöntemi izleyebilir. Örneğin, Klasik Türk müziğindeki keman icralarında Klasik Batı müziğindeki tekniklerin az

KLASİK BATI MÜZİĞİ VE KLASİK TÜRK MÜZİĞİ'NDE BAŞLANGIÇ DÜZEYİ KEMAN EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

kullanılmasından kaynaklanan bazı eksiklikler ortaya çıkabilir. Klasik Batı müziği keman eğitiminde kullanılan sağ el ve sol el tekniklerinin Klasik Türk müziği keman eğitiminde nadiren kullanılması sonucunda Klasik Türk müziği eserlerinin ezgilerinde duygu ve düşüncelerin anlam bütünlüğünü gösteremeyip ezgilerin anlam bütünlüğünün kaybolmasına yol açabilir (Devecioğlu, 2017).

Bu bağlamda Klasik Batı müziğinde keman icrası ve eğitiminin teknik yönden daha gelişmiş ve buna yönelik kaynakların oldukça fazla olduğu söylenebilir. Ancak Klasik Türk müziği keman icrası ve eğitiminde ses veya çalgı ayırt edilmeksizin usta-çırak ilişkisi olarak adlandırılan “meşk sistemi” kullanılmıştır. Genel olarak Klasik Türk müziği icra ve eğitiminde kullanılan meşk sisteminin, zaman içerisinde çalgı icrasındaki teknik becerinin gelişmesine yönelik herhangi bir katkı sağlamadığı fark edilmiştir. Halihazırdaki mevcut kaynakların yetersizliği sebebiyle icracılar ve eğitimciler Klasik Batı müziği keman eğitime yönelik oluşturulan kaynakları Klasik Türk müziği keman eğitimi içerisinde kullanmaya başlasa da Klasik Batı müziği ve Klasik Türk müziği arasındaki müzikal yapı (ses sistemleri) ve icra farklılıkları (icrada kullanılan süsleme teknikleri, yay kullanımı vb.) sebebiyle hâlen problemler ve eksikliklerin olduğu görülmektedir (Adalı, 2018; Gebelioğlu ve Albuz, 2011).

Diğer yandan genel yapı içerisinde başlangıç düzeyi keman eğitimi incelendiğinde; keman tutuşu, yay tutuşu, keman telleri üzerindeki perdeler (notalar), sağ ve sol elin kullanımı, yay sürüşleri, ton (ses) üretimi, yay teknikleri (legato ve detache) gibi eğitim süreçleri Klasik Batı müziği ve Klasik Türk müziğini ortak paydada bulunma durumunu doğurabilir.

Nitekim konuyla ilgili literatürde başlangıç düzeyi keman eğitiminde Klasik Batı müziği ağırlıklı olmak üzere birçok araştırma mevcuttur (Öğüt, 2001; Ulucan, 2005; Dalkıran, 2006; Baş, 2007; Çuhadar, 2009; Kararoğlu, 2009; Özen, 2015; Pehlivan, 2016; Sever, 2017). Bu araştırmalardan elde edilen bulgular, başlangıç düzeyi keman eğitiminde Klasik Batı müziği eğitimi ve literatürü ile öğretilen temel teknikler, yöntemler ve buna bağlı metotlar ile uygulanabilirliğinin olduğunu göstermiştir. Ancak, Klasik Türk müziği keman eğitiminin incelendiği araştırmalar görece daha azdır (Barut, 1995; Tutuş, 2011; Gürel, 2011; Hane, 2018; Adalı, 2018). Üstelik bu araştırmalarda başlangıç keman eğitiminin ele alındığı ve iki müzik türünün farklılıklarının ve ortak noktalarının tespit edilerek keman eğitime farklı bakış sunduğu bir araştırmaya rastlanmamıştır.

KLASİK BATI MÜZİĞİ VE KLASİK TÜRK MÜZİĞİ'NDE BAŞLANGIÇ DÜZEYİ KEMAN EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

Buradan hareketle, farklı kültürlerle ait müziklerin icrasında kullanılan başlangıç düzeyi keman eğitiminde Klasik Batı müziği ve Klasik Türk müziği eğitimi ve icralarındaki farklı yapıya rağmen, söz konusu eğitimin başlangıcındaki benzerliklerin tespit edilerek yeni bir yöntemin uygulanabilirliğini doğurabilir. Örneğin; Klasik Batı müziğinde yay teknikleri ve ton üretme başta olmak üzere, Klasik Türk müziği keman eğitiminde de kullanılması ve ayrımın yapılmaması gerekliliği ve buna bağlı olarak iki farklı icranın birlikte yürütüldüğü bir yöntemle ihtiyaç duyulabilir. Dolayısıyla bu çalışma, başlangıç düzeyi keman eğitiminin Klasik Batı müziği ve Klasik Türk müziğinde nasıl kullanıldığını tespit etmek, benzerlik ile farklılıklarını ortaya koyarak keman eğitimine yeni bir bakış açısı getirmeyi ve katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan betimsel yöntem tarama çalışması kullanılmıştır.

Konu ile İlgili Literatür

Devocioğlu (2017) Klasik Batı müziğinde kullanılan keman tekniklerinin Klasik Türk müziğinde kullanılmasının etkili olup olmadığını tespit etmek amacıyla 2015-2016 akademik yılında Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuarı Geleneksel Türk Müziği Bölümünde öğrenim gören 8 lisans öğrencisi ile ön test ve son test kontrol gruplu deneysel bir çalışma yapmıştır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin müzikal ve teknik becerilerinin tespiti için araştırmada geliştirilen bir performans değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada ilk olarak kontrol ve deney gruplarının oluşturulması için denklik testi yapılmış, sonrasında ise ön-son test yapılmıştır. Denklik testinde sözlü bir esere, ön-son testte ise peşrev ve saz semâisi olmak üzere birer esere yer verilmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle, deney grubuna uygulanan yöntemin, kontrol ve deney grubu arasında anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir. Son olarak deney grubunun müzikal ve teknik becerilerinin (ses temizliği, doğru ritim ile çalma, sağ-sol eldeki tekniğin uyumu gibi) olumlu yönde geliştiği tespit edilmiştir.

Gebeloğlu ve Albuz (2011) Klasik Türk müziği eğitimi veren devlet konservatuvarlarında uygulanan başlangıç keman eğitimi ile eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik öğretmenliği anabilim dalında uygulanan başlangıç keman eğitimi incelemiş ve karşılaştırmalı analiz yapmıştır. Buna göre, başlangıç keman eğitiminde uygulanan sağ el ve sol el tekniklerinde anlamlı bir farklılık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Baş (2007) ise keman eğitimcilerinin görüşlerinden yararlanarak Tokat, Sivas ve Ankara Anadolu Güzel Sanatlar liselerinde uygulanan başlangıç düzeyi keman öğretim yöntemlerini karşılaştırmıştır. Elde edilen bulgulardan hareketle, Anadolu Güzel Sanatlar lisesinde uygulanmakta olan başlangıç düzeyi keman yöntemlerinin benzerlik ve farklılıklarının olduğu gözlemlenmiştir.

KLASİK BATI MÜZİĞİ VE KLASİK TÜRK MÜZİĞİ'NDE BAŞLANGIÇ DÜZEYİ KEMAN EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

Ankara, Sivas ve Tokat Anadolu Güzel Sanatlar lisesi keman eğitimcilerinin öğrencilerine uyguladıkları başlangıç düzeyi keman öğretim yöntemlerinin uzman görüşlerine ve söz konusu liselerde kullanılan metotlara bağlı kalınarak yapıldığı tespit edilmiştir.

Gürel (2011) Klasik Batı müziği keman eğitiminde kullanılan süsleme tekniklerinin (çarpma, mordan, grupetto, tril, tremolo) Klasik Türk müziği keman icrasındaki uygulamasını araştırmıştır. Buna göre, Klasik Türk müziği keman eğitiminde sağ el ve sol el tekniklerini ele alarak, Klasik Batı müziğinde kullanılan yay tekniklerinden “Legato” ve “Detache”nin Klasik Türk müziği keman icrasında uygulanması gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca Klasik Türk müziği keman icrasında kazanılması istenen hedef davranışlara yönelik olarak on tane etüt oluşturulmuştur.

Hane (2018) Klasik Türk müziği ezgi yapılarına dayalı olarak geliştirdiği keman eğitimi modelinin öğrencilerin keman çalma becerilerindeki etkisini araştırmıştır. 2014-2015 akademik yılı güz döneminde Adnan Menderes Üniversitesi eğitim fakültesi müzik eğitimi anabilim dalında öğrenim gören 10 keman öğrencisi ile ön test ve son test kontrol gruplu deneysel bir çalışma yürütülmüştür. Sonuç olarak, Klasik Türk Müziği Ezgi Yapılarına Dayalı Keman Eğitimi Modeli- Türk müziği ezgi yapılarına dayalı keman eğitimi modeli öğrencilerin keman çalma becerilerini olumlu yönde geliştirmede etkili olduğunu göstermiştir. Çit (2014) ise Klasik Türk müziği keman eğitiminde kullanılan etütlerin Klasik Batı müziğinde kullanılabilirliğini amaçladığı araştırmada, Klasik Türk müziği eserlerinin Klasik Batı müziği keman eğitimi için uygun olabileceği sonucuna ulaşmıştır. Ancak yay tekniği ve pozisyon bilen öğrencilerin bahsi geçen etüt ve eser çalışmada daha etkili olabileceği vurgulanmıştır. Son olarak Tutuş (2011) Klasik Türk müziği keman eğitimi veren kurumlarda lisans 1 keman dersinin mevcut durumunu saptayarak yeni bir model önerisi sunmuştur. Araştırmanın evrenini Türk Müziği Keman Eğitimi veren konservatuvarlar, örneklemi ise bu kurumlarda Türk Müziği keman eğitimi yürütmekte olan eğitimciler oluşturmuştur. Araştırmada yapılandırılmış görüşme formu ve anket formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler gri ilişkisel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Sonuç olarak Klasik Türk müziği keman eğitiminde uygulanan metotların eksik olduğu ve yeni bir yaklaşımın gerekliliği ifade edilmiştir. Ayrıca lisans öğrencilerine Klasik Türk müziği keman tavrının kazandırılması önerilmiştir.

Yukarıda özetlenen araştırmaların, bu araştırmanın konusu olan Klasik Batı müziği ve Klasik Türk müziği başlangıç düzeyi keman eğitimine olumlu yönde etkisi olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, Klasik Batı müziği ve Klasik Türk müziği başlangıç düzeyi keman eğitimi içeriği ile kullanılan metotların karşılaştırılmasının ve genel itibarıyla Klasik Türk müziği başlangıç

KLASİK BATI MÜZİĞİ VE KLASİK TÜRK MÜZİĞİ'NDE BAŞLANGIÇ DÜZEYİ KEMAN EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

düzeyi keman eğitiminde yapılan hataların tespit ve önerilerinin ele alınmasının önemli olduğu ifade edilebilir.

Kavramsal Çerçeve

Klasik Batı Müziği Başlangıç Düzeyi Keman Eğitimi

Başlangıç düzeyi keman eğitiminde öncelikle keman tutuşu ve duruşu, sol elin ve sağ el-kolun kullanımı, yay sürüşleri, ton (ses) üretimi ve yay teknikleri yer almıştır. Duruş ve tutuş, keman çalmanın temelini oluşturur. Buna bağlı olarak öncelikle kemanın doğru bir şekilde tutulması ve sol eldeki bilek ve parmakların doğru bir konumda olması son derece önemlidir. Doğru, temiz ve etkin bir çalımda belli ilke, kural ve ölçütlere uygun duruş ve tutuş yer alır (Günay ve Uçan, 1980). Kazanılması gereken ilk davranış, yay ve keman tutuşu olmalı ve bu tutuşların doğal, dengeli, yumuşak bir biçimde olması sağlanmalıdır (Günay ve Uçan, 1975; Günay ve Uçan, 1980, Fayez, 2001). Dolayısıyla çalgının beden, kol ve ellerle olan ilişkisi tüm çalma hareketlerine bağlı olarak rahat ve etkili uygulanabilmesine olanak sağlamalıdır (Büyükaksoy, 1997).

Diğer yandan, sol elin hareketlerinde; çalgıyı kullanırken parmakların düşey ve yatay hareketi, tel geçişleri, konum değişimleri ve vibrato yer alır. Sol elin ses temizliği veya doğruluğunda da büyük bir önemi olup ezginin müzisyen tarafından duyumu, kulağın kontrolü, sol el parmakların doğru hareketi ve rahat halini alması gibi unsurlar dikkate alınmalıdır (Büyükaksoy, 1997). Sağ elin-kolun kullanımındaki temel hareketler ise; yayı tutuş, kol, el ve parmakların doğal hareketleri ile yay sürüşüdür. Yayın kullanımı; üst ve ön kolun hareketleri, bilek hareketi ve parmakların yayı kavraması ve doğru konumlandırması ile başlar. Daha sonra yayın tam sürüşlerinden ortada, uçta ve dipte kullanımının kavranması gelir. Dikkat edilmesi gereken nokta yayın tutuş şeklinin değişmeyerek kesintisiz, vurgusuz, aynı ton ve kalitede ses elde edilmesine önem verilmesidir (Flesch, 1939; Büyükaksoy 1997; Fayez, 2001). Ton (ses) üretiminde ise, kemanın seslendirilişinde başlıca görevi sağ el üstlenir. Kol ve yayın esnek hareketi, yayın tellere göre durumu ve sürüşleri, yay sürüş hızı, tellere uygulanan basınç, yayın teldeki sürüş noktası ve düzgün-doğru sürülmesi şeklindedir. Başlangıç düzeyi keman eğitiminde entonasyona da önem verilmelidir (Galamian, 1962; Büyükaksoy, 1997).

Yukarıda değinildiği gibi yayı kullanmaya yönelik hareketleri ve yay sürüşlerini kısaca ifade ettikten sonra temel yay tekniklerinden legato ve detache incelenmiştir. Başlangıç düzeyi keman eğitiminde yay tekniği olarak genellikle legato ve detache kullanılır (Dalkıran, 2006; Baş, 2007; Gürel, 2011; Özen, 2015; Sever, 2017; Hane, 2018). Ayrıca yayın ortasından

KLASİK BATI MÜZİĞİ VE KLASİK TÜRK MÜZİĞİ'NDE BAŞLANGIÇ DÜZEYİ KEMAN EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

başlayarak üst-alt yarı ve tam yay ile birlikte çalışmalar yapılır. Buna göre; legato bir dizi sesin aralıksız olarak birbirine bağlı bir şekilde çalımı ile gerçekleşir (Flesch, 1939). Söz konusu yay hareketlerinden üst-alt yarı ve yayın ortasında kesintisiz ve pürüzsüz yay değiştirme, sesler arasında boşluğun olmamasını sağlama, bağlı çalma gibi teknikler ele alınarak legato çalmada hazır bulunma durumu sağlanabilir (Günay ve Uçan, 1975; Büyükaksoy 1997; Fayez, 2001).

En önemli temel yay tekniklerinden olan detache ise legatonun tam tersine ayrı ayrı yazılmış sesleri yay değiştirerek birbirinden ayırıp çalma olarak tanımlanabilir (Flesch, 1939). Dolayısıyla detache seslerin ayrı yaylarda ve tek tek birbirlerinden ayırarak çalınmasıdır. Yayın her yerinde detache yapılabilir (Günay ve Uçan, 1975). Detache hareketi basit ve aksanlı olmak üzere iki şekilde oluşur. Basit detache tüm yay ile ya da yayın farklı bölgeleri kullanılarak yapılırken, aksanlı detache küçük ve hızlı bir şekilde çalınır (Ulucan, 2005). Ayrıca doğru bir detache tekniğinin çalınması için yay tutuşunun bozulmaması, yayın köprüye paralel olması, yayın tuşe ile köprü arasındaki bölgenin ortasında kullanılması, çekerek ve iterek yay uzunluklarının eşit olması ve dengeli yay baskısının sağlanması gerekir (Sever, 2017).

Diğer yandan, Klasik Batı müziği başlangıç düzeyi keman eğitimi ve öğretiminde alıştırma, etütler ve bunların uygulanmaları önemli faktörler arasında yer almaktadır. Örneğin, H. Sitt, Kuchler, Crickboom, Hohmann, Günay ve Uçan, Can, Seybold, Doflein, Suzuki, Sevcik, Schradieck gibi birçok metot vardır. Bilindiği gibi keman öğretme ve öğrenme sürecinde de kullanılan metot ve yöntemler çeşitlilik gösterir. Seçilecek olan metot ve yöntemler, keman öğrenen bireyin müziksel altyapısına, kemana olan ilgisine, keman öğreniminde kat ettiği yola ya da buna benzeyen sebeplere dayanarak öğretici tarafından değiştirilebilir. Bunun yanı sıra keman eğitimcisi öğrencisinin seviyesine göre çalışma metotları üretebilir.

Özetle, keman eğitiminde öğrencinin ihtiyacına uygun, aşama aşama ve mümkün olan en kısa sürede sonuca ulaştırıcı nitelikte olmasına özen gösterilerek, olabildiğince metottan uygun seçimlerin yapılması ve daha verimli bir keman öğretimini gerçekleştirmek mümkün olabilir (Tarkum, 2006). Klasik Batı müziği başlangıç düzeyi keman eğitiminde ele alınan teknik, yöntem ve metotların kısaca açıklanmasından sonra Klasik Türk Müziği keman eğitiminin teknik, yöntem ve metotlarına yer verilmiştir.

KLASİK BATI MÜZİĞİ VE KLASİK TÜRK MÜZİĞİ'NDE BAŞLANGIÇ DÜZEYİ KEMAN EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

Klasik Türk Müziği Başlangıç Düzeyi Keman Eğitimi

Büyük bir zenginlik içerisindeki müzik mirasımızın kendine has özelliklerini ve değerlerini kaybetmeden gelecek kuşaklara aktarmak büyük bir önem arz etmektedir. “*Tarihsel süreç içerisinde Türk müziği eğitim-öğretiminin meşk yöntemi ile uygulanması eğitim-öğretim sürecinin kişilere bağlı hale gelmesine yol açmıştır. Bu yöntemin sonucu olarak sözlü gelenek güçlenmiş Türk müziğinin var olan tavır ve üslubu usta-çırak ilişkisi içerisinde günümüze aktarılmıştır*” (Hatipoğlu, 2013, s. 1). “*Sözlü bir geleneğe dayanan ve meşk adı ile anılan bu güçlü öğretim metodu, strateji bakımından hafızayı ve öğretici ile öğrenen arasındaki çok yönlü ve kuvvetli ilişkiyi temel alan bir aktarım modelidir. Bu metotta, hafızayı kuvvetlendiren en önemli unsur, usul kalıplarıdır. Öğrenciye, öğretilecek eserin önce usulü öğretilir ve pekiştirilir ardından eser usul eşliğinde, hoca tarafından seslendirilir ve öğrenciye tekrar ettirilir. Eserin tamamı öğrencinin hafızasında yer alana kadar bu uygulama devam eder*” (Behar, 1992; akt. Öner, 2017, s. 298). Bu yöntem ile öğrenci Türk müziği tavrını, eserin ait olduğu makamın yapısını, Türk müziği makamsal geçkileri ve Türk müziği usul yapıları hakkında bilgi edinirken bunun yanı sıra Türk müziği içerisindeki repertuar bir sonraki kuşağa aktarılmış olurdu. Bu öğretim yönteminin Türk müzik kültürünün aktarılmasında önemli bir rolü olmasıyla birlikte zaman içerisinde meydana gelen eksiklerin farkına varılmıştır. “*Bu kusurların en erken farkına varılanı ve özellikle 19. yüzyıl sonlarından itibaren sıkça dile getirileni eser kayıplarıyla ilgilidir*” (Behar, 2012, s. 161). “*Bir diğeri ise; meşk, repertuar öğrenimiyle teknik öğrenimi ayırt etmez*” (Behar, 2012, s. 172). Gerek çalgı eğitimi gerek ses eğitimi fark etmeksizin öğrenim eser icrası üzerinden gerçekleşir icracının teknik becerisinin gelişmesine yönelik herhangi bir çalışma yer almaz.

“*Genelde Türk müziği icra geleneğinin öğretimine yönelik bu sorunların özelde Türk müziği keman eğitim-öğretim sürecinde de var olduğu bilinmektedir*” (Hatipoğlu, 2013, s. 1). 18. yüzyıl itibarıyla batıdan gelerek Klasik Türk müziğinde icra edilmeye başlanan kemanın eğitimine yönelik oluşturulmuş kaynakların azlığı göze çarpmaktadır. Bu bağlamda ulaşılabilen kaynaklar aşağıdaki gibidir.

-
- Kemani Zafiraki - Alaturka Keman Muallimi (19. yy sonlarında yazıldı)
Usûl-i Ta'lim-i Keman (1910 ve 1912 yıllarında iki kez yayımlandı)
Mustafa Sunar - Alaturka Keman Muallimi (1921)
Mildan Niyazi Ayomak - Keman Dersleri (1933)
Aydın Oran - Türk Müziğinde Keman İcra, Teknik ve Sanatı (2004)
Mehmet Akpınar - Keman Eğitimi İçin Makamsal Ezgiler Albümü (2017)
Aydın Özden - Türk Müziğinde Keman Metodu (2011)
Vasfi Hatipoğlu - Beylik Aranağme ve Çeşitlemeleriyle Türk Müziği Keman Alıştırmaları (2017)
Mehmet Akpınar - Keman İçin Türküler (2017)
-

KLASİK BATI MÜZİĞİ VE KLASİK TÜRK MÜZİĞİ'NDE BAŞLANGIÇ DÜZEYİ KEMAN EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

Daha önemlisi ise bu kaynaklardan hepsinin Klasik Türk müziği başlangıç düzeyi keman eğitimi düzeyinde olmamasıdır. Dolayısıyla Klasik Türk müziği başlangıç düzeyi keman eğitimine yönelik mevcut kaynakların sayısı daha da azalmaktadır. Meşk sisteminin eksikleri ve kaynak eksikliğiyle bu durum gerek icracıların gerek öğreticilerin batılı kaynakları kullanmasına sebep olmuştur. Ses aralıklarının batılı kaynaklar ile öğrenilmesi, Klasik Türk müziğine yönelik keman icrasının kavramasında ve makamlardaki perde anlayışında güçlükler meydana getirmektedir. Ancak genel olarak bakıldığında, başlangıç düzeyi keman eğitimi içerisinde yer alan keman tutuşu, yay tutuşu, boş teller ile kemandan ses üretimi çalışması gibi konularda uluslararası kabul edilen kaynaklardan yararlanılmasının Klasik Türk müziği keman eğitiminde herhangi bir güçlük yaratmayacağı söylenebilir.

Sonuç, Öneri ve Tartışma

Konu ile ilgili literatürde belirtildiği gibi bu araştırma, Türkiye'deki başlangıç düzeyi keman eğitiminde özellikle Klasik Türk müziği eğitiminde düzensizliklerin olduğunu göstermektedir. Örneğin, keman çalgısında Klasik Türk müziği eserlerinin seslendirilmesinde özellikle toplu icralarda sağ el tekniklerinin bir disiplin içinde olmayışı (Devecioğlu, 2017), Klasik Türk müziği kaynak eksikliği (Barut, 1995; Tutuş, 2011; Adalı, 2018) ve tavrının kazanabileceği bir yöntem olması gerekliliği (Tutuş, 2011), yalnızca Klasik Batı müziği içeren Klasik Türk müziği eserlerinin keman eğitiminde kullanılabilir olduğu (Efe, 2007) gibi konular ele alınmıştır. Dolayısıyla, araştırmanın konusu olan başlangıç düzeyi keman eğitiminin uygulanmasında hem Klasik Batı müziği hem de Klasik Türk müziği yöntem ve metotları ile bir bütün halinde ele alınması gerekliliğinin olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, başlangıç düzeyi keman eğitiminde keman-yay tutuşu ve hakimiyetinin sağlanması için Klasik Batı müziği yöntem ve metotlarından yararlanılması beklenen bir durumdur.

Buradan hareketle, Klasik Batı müziği başlangıç düzeyi keman eğitimine yönelik mevcut kaynakların yeterli sayıda olması, ancak Klasik Türk müziği Keman Eğitiminde teknik gelişime yönelik yeterli kaynağın mevcut olmaması ile mevcut olan diğer kaynakların kullanıldığı ifade edilebilir. Buna göre, Klasik Türk müziği başlangıç düzeyi keman eğitimine yönelik kaynakların oluşturularak, bu kaynakların içerisinde ise eğitimcinin kullanabileceği ve ona rehberlik edeceği açıklamalar ile öğrencinin bilgi ve becerilerini sınavıcı bölümlerin yer alması önerilebilir. Diğer yandan, Klasik Türk müziği başlangıç düzeyi keman eğitiminde perde baskılarının duyuşal olarak desteklenerek makamsal etüt ve egzersizlere yer verilmelidir. Sonuç

KLASİK BATI MÜZİĞİ VE KLASİK TÜRK MÜZİĞİ'NDE BAŞLANGIÇ DÜZEYİ KEMAN EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

olarak, keman eğitiminde doğru-temiz ses elde etmenin önemli olduğu ve öğrenciye henüz başlangıç aşamasında iken Klasik Türk müziği icrası kazandırarak keman ve yay hakimiyetinin sağlanması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Adalı, F. (2018). Türk müziğinde keman eğitimi üzerine yazılmış üç metodun incelenmesi ve etütler. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Barut, Z. (1995). Türk musikisinde keman eğitimi için bir metod araştırması. Sanatta yeterlik tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Baş, A. H. (2007). Sivas ve Tokat Anadolu Güzel Sanatlar liselerindeki keman öğrencilerine uygulanan keman başlangıç yöntemlerinin Ankara Anadolu Güzel Sanatlar lisesinde uygulanan keman başlangıç yöntemleriyle karşılaştırılması. Yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Behar, C. (2012). Aşk olmayınca meşk olmaz. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Büyükkaksoy, F. (1997). Keman öğretiminde ilkeler ve yöntemler. Ankara: Armoni.
- Çit, U. (2014). Batı müziği keman eğitiminde Türk müziği eserleri ve etütleri. Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Çuhadar, H. (2009). Kemanda çalma teknikleri. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18 (1), 121-132.
- Dalkıran, E. (2006). Keman eğitiminin başlangıç aşamasında “detache ve legato” yay tekniklerinin keman öğrencilerine aktarımı. GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26 (1), 125-142.
- Devecioğlu, F. (2017). Batı müziği keman icracılığı tekniklerinin Türk müziği keman öğretimi alanında kullanılabilirlik düzeylerinin belirlenmesi. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Efe, M. (2007). Geleneksel Türk sanat müziği kemani bestekarlarının eserlerindeki batı müziğine ait müzikal unsurlar ve keman eğitiminde kullanılabilirliği. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Fayez, S. (2001). Kuramdan uygulamaya başlangıç keman eğitimi:Felsefe, teknik, ilke ve yöntemler. Ankara: Pozitif Matbacılık.
- Flesch, C. (1939). The art of violin playing, book one. New York: Carl Fischer, inc.
- Galamian, I. (1962). Principales of violin playing and teaching. New York: Prentice-Hall, inc.
- Gebeloğlu, B. ve Albuz, A. (2011). Türk müziği eğitimi veren devlet konservatuvarları ile müzik eğitimi anabilim dallarında uygulanan başlangıç keman öğretim yöntem ve tekniklerinin karşılaştırmalı analizi. e-Journal of New World Sciences Academy Fine Arts 6 (1), 140-152.
- Günay, E. ve Uçan, A. (1975). Mektupla Yükseköğretim Enstitüleri müzik bölümü keman 1633. Ankara: Mektupla Öğretim Merkezi.
- Uluslararası Sanat ve Estetik Dergisi Yıl:2, Sayı:2, Haziran 2019, s.57-67

KLASİK BATI MÜZİĞİ VE KLASİK TÜRK MÜZİĞİ'NDE BAŞLANGIÇ DÜZEYİ KEMAN EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

Günay, E. ve Uçan, A. (1980). Çevreden evrene keman eğitimi I. Ankara: Dağarcık Yayınları.

Gürel, M. (2011). Keman eğitiminde kullanılan süsleme tekniklerinin Türk müziği keman icrasındaki uygulama biçimi ve buna yönelik alıştırmaların oluşturulması. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Hane, O. (2018). Türk müziği ezgi yapılarına dayalı keman eğitimi modeli. Doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Hatipoğlu, V. (2013). Rast makamındaki Kâr-ı Nâtik eserlerinden oluşturulan Seyr-i Nâtik örneğinin keman öğretiminde kullanılabilirliğinin değerlendirilmesi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kararoğlu, C. F. (2009). Profesyonel keman eğitiminde başlangıç seviyesindeki metotlar ile yöntem ve tekniklerin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Öğüt, E. (2001). Keman eğitiminde yay teknikleri ve bu tekniklerin keman öğrencilerine aktarımı. Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Öner, N. O. L. (2017). Osmanlı Dönemi Türk müziğinden miras kalmış felsefi temelli bir eğitim gelenegini yeniden canlandırmak: Çağdaş meşk uygulamaları. Journal of Human Sciences, 1 (14), 294-307.

Özen, C. Ö. (2015). Keman eğitimine başlarken kullanılan ilk üç yay tekniğinin ve bu tekniklerin öğretilmesinde uygulanan sıralamanın incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Pehlivan, Ö. (2016). Başlangıç keman eğitiminde temel tekniklerin öğretimine ilişkin öğretim elemanı görüşleri. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Sever, G. (2017). Kemanda detaşe yay tekniği için öğrenme-öğretme modeli geliştirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education) 32(3), 630-642.

Tarkum, E. (2006). Keman öğretiminde kullanılacak alıştırma ve etütlerin seçimi ve uygulanması. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 2(4), 175-182.

Tutuş, Y. (2011). Türk müziği keman eğitimi birinci sınıf ders hedeflerinin belirlenmesi ve yeni bir model önerisi. Sanatta yeterlik tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

Ulucan, S. (2005). Kemanda yay tekniğinin temel bilgileri ve gelişimi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.